

บทความวิจัย

สิทธิของเหยื่ออาชญากรรมกับการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนไทย

มุฮัมหมัดรอฟีอี มุซอ*

*สค.ม.(สังคมวิทยา) อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ (Law in book) ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมโดยเฉพาะการคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนในรูปแบบของหนังสือพิมพ์ไทย ซึ่งใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยเก็บข้อมูลจากเอกสาร (documentary research) ผลการศึกษาพบว่า สิทธิของเหยื่ออาชญากรรมเป็นสิ่งที่ได้รับการรับรองทั้งในระดับสากลและในระดับประเทศ แต่ในประเทศไทยนั้นสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมที่มีการคุ้มครองอย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุดก็คือ การคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีการกำหนดบทลงโทษหรือการชดเชยค่าเสียหายไว้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนนั้น แม้จะมีการกำหนดข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมของวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2541 เพื่อป้องกันการนำเสนอข่าวในลักษณะของการละเมิดสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้ที่ตกเป็นข่าวก็ตาม แต่ไม่มีการกำหนดบทลงโทษหรือการชดเชยค่าเสียหายสำหรับสื่อมวลชน หรือหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าวในลักษณะของการละเมิดสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: เหยื่ออาชญากรรม สิทธิของเหยื่ออาชญากรรม สื่อมวลชนกับเหยื่ออาชญากรรม

Research

Crime Victims' Right and News Release on Thai Mass Media.

*Muhammadrorf-E Musor**

**M.A. (Sociology), Lecturer, Department of Social Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus.*

Abstract

This study attempts to explore laws or regulations in regard to the protection of crime victims' rights focusing on Thai newspaper coverage. The data of this qualitative research was collected from existing documents. The study found that crime victims' rights have been promoted at national and international levels. In Thailand, crime victims' rights are applied mostly in the criminal justice procedure where punishments and indemnities are clearly imposed. Although the Press Council of Thailand has issued the Code of Ethics for journalists (1998 C.E.), little enforcement has been conducted.

Keyword: crime victim; crime victims' right; mass media and crime victim

บทนำ

การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนบ่อยครั้งมีการนำเสนอข่าวหรือภาพข่าวในลักษณะของการทำให้เหยื่ออาชญากรรมตกเป็นเหยื่อซ้ำซ้อนจากทำหน้าที่ของสื่อมวลชน เช่น การเล่าหรืออธิบายขั้นตอนของการทำร้ายเหยื่ออาชญากรรมที่อาจจะให้ทำกระทบความรู้สึกของเหยื่ออาชญากรรมหรือครอบครัวของเหยื่ออาชญากรรม การนำภาพถ่ายของเหยื่ออาชญากรรมที่ถูกกระทำซึ่งเป็นภาพข่าวในลักษณะที่มองแล้วทำให้เกิดความรู้สึกหดหู่ หรือสยดสยอง เป็นต้น ดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษามีกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ (Law in book)ใดที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมโดยเฉพาะการคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรมจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนในรูปแบบของหนังสือพิมพ์

วิธีการศึกษา

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมกับการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนไทยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยเก็บข้อมูลจากเอกสาร (documentary research) ซึ่งได้มีการค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทบทวนเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับ หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ

ผลการศึกษา

จากการศึกษาพบข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับระเบียบ หรือกฎหมาย (law in book) ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมมีรายละเอียดที่น่าสนใจดังนี้

1. จุดกำเนิดของประเด็นการคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรม

ระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมนั้น มีจุดเริ่มต้นจากปณิญาขององค์การสหประชาชาติ ว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ซึ่งมีปรัชญาพื้นฐานที่สำคัญ คือ

ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมจะต้องได้รับการยอมรับและได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งบรรดาประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติทั้งหลายจำเป็นต้องมีกฎหมายหรือข้อบังคับเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมดังกล่าว โดยแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมนั้นปรากฏขึ้นเป็นรูปธรรมในปี ค.ศ.1984 ที่มีการตื่นตัวโดยบรรดานักวิชาการขององค์การสหประชาชาติซึ่งตระหนักถึงกระแสที่เรียกร้องให้มีการตระหนักถึงปัญหาที่เกิดจากการละเลยการคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรมของกระบวนการยุติธรรมและการคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมในภาพรวมจึงได้ร่วมกันร่าง Magna Carta for Crime ต่อมาในปี ค.ศ. 1985 องค์การสหประชาชาติได้ประกาศรับรองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมโดยได้ประกาศ “ปณิญาว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ” (Declaration of Basic Principle of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, 1985) เพื่อตอบสนองในการประชุมสภาป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดแห่งสหประชาชาติ ครั้งที่ 7 (The Seventh United Nations Congress on the Prevention of Crime and the treatment of offenders) ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงมิลาน ประเทศอิตาลีในปี ค.ศ.1985 และชาติสมาชิกได้ลงมติรับรองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรม โดยหลักการซึ่งถือเป็นปรัชญาพื้นฐานของปณิญานี้ คือ ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมจะต้องได้รับการยอมรับและได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (อภिरักษ์ ทิมวงศ์, 2544)

2. การคุ้มครองผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในประเทศไทย

สำหรับในประเทศไทยนั้นสรุป สุธัชจจะสกุล (2552) ได้อธิบายเกี่ยวกับแนวคิดในการคุ้มครองผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมว่ามีมาอย่างยาวนานแล้วดังปรากฏในกฎที่ให้แก่มุรริษาเมือง ผู้รังกรรมกรปากใต้ฝ่ายเหนือทั้งปวงของกฎหมายตราสามดวงซึ่งสะท้อนความรับผิดชอบของผู้มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองที่รัฐต้องรับผิดชอบต่อเหยื่อ

อาชญากรรมซึ่งอยู่ในความดูแลโดยรายละเอียดของกฎ
ดังกล่าวระบุว่า

“ด้วยทรงพระกรุณาตรัสเหนือเกล้าเหนือ
กระหม่อมสั่งว่าแลมีใจปรารถนาแห่งใดฆ่าฟันเจ้าทรัพย์
ตายในจังหวัดแขวงเมืองใดให้ผู้รักษาเมือง ผู้รั้งกรมการ
แลชาวบ้านจับเอาตัวผู้ร้ายให้ได้ ถ้าแลผู้รั้งกรมการ
ชาวบ้านเอาตัวผู้ร้ายมิได้ใช้ให้ผู้รักษาเมือง ผู้รั้งกรมการ
แลชาวบ้านใช้ทุนทรัพย์ซึ่งผู้ร้ายปล้นของราษฎรไปนั้น
ถ้าผู้ร้ายปล้นฆ่าเจ้าทรัพย์ตาย แลจับเอาตัวผู้ร้ายมิได้ใช้
ให้ไหมเอาผู้รักษาเมือง ผู้รั้ง กรมการแลชาวบ้านตาม
ทำเนียม ฆ่าฟันกันตาย จำเมืองเสียสองส่วนแลผู้รักษา
เมืองผู้รั้งกรมการเสีย ส่วนหนึ่ง ชาวบ้านเสียส่วนหนึ่ง
แลให้ผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการทั้งหลายทำตามกฎนี้จนทุก
ประการ ถ้ามิได้กระทำตามกฎหมายนี้ แลผู้ร้ายปล้นฆ่า
ฟันเจ้าเรือน เจ้าทรัพย์ตาย แลผู้รักษาเมือง ผู้รั้งกรมการ
ชาวบ้านเอาตัวผู้ร้ายมิได้และมิได้ใช้ทุนทรัพย์แก่ราษฎร
ทั้งหลายใช้ จะให้มีโทษแก่ผู้รักษาเมือง ผู้รั้ง กรมการแล
ชาวบ้านโดยโทษานุโทษ”

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าภายหลังการ
เปลี่ยนแปลงการปกครองตามแนวการปกครองสมัยใหม่
โดยเฉพาะการนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญาตามแบบตะวันตกมาบังคับใช้ ทำให้รัฐหันกลับไป
มุ่งเน้นการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษเพื่อประโยชน์ใน
การรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองผู้เสียหายมี
ฐานะเป็นเพียงพยานเท่านั้น ซึ่งจุฑารัตน์ เอื้ออำนวย
(2551) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวข้องกับประเด็นนี้ว่าการ
ปฏิรูประบบกฎหมายและระบบงานยุติธรรมตามแนวคิด
ของ John Austin ทำให้เกิดความอ่อนแอของเหยื่อใน
ระบบงานยุติธรรม โดยเหยื่ออาชญากรรมในกฎหมาย
ของไทยมีฐานะเป็นเพียง “พยาน” ในการดำเนินคดีต่อ
“ผู้กระทำความผิด” เท่านั้น และถูกกำหนดจากวัฒนธรรม
ความเชื่อว่า “เหยื่ออาชญากรรม” คือ “คนโชคร้าย”
หรือ “เป็นเคราะห์กรรม” ของตนที่ประสบอาชญากรรม
แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิของเหยื่อ
อาชญากรรมมักจะจำกัดหรือเห็นเป็นรูปธรรมก็แต่
เฉพาะในกระบวนการยุติธรรมที่ได้มุ่งเน้นให้ความสำคัญ
ต่อสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมที่มีได้มองเหยื่อ
อาชญากรรมเป็นเพียงหลักฐานที่ใช้ในการดำเนินคดี

เท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญต่อเหยื่ออาชญากรรมใน
ลักษณะของการมุ่งเน้นการคุ้มครองประโยชน์สูงสุดที่
เหยื่ออาชญากรรมควรได้รับการเยียวยาจาก
กระบวนการยุติธรรมทั้งระบบไม่ว่าจะเป็นการคุ้มครอง
สิทธิของเหยื่ออาชญากรรมก่อนเข้าสู่กระบวนการ
ยุติธรรมในลักษณะของการช่วยเหลือทางด้านจิตใจ
อารมณ์ความรู้สึกของผู้เสียหาย การคุ้มครองสิทธิเหยื่อ
อาชญากรรมระหว่างดำเนินกระบวนการพิจารณาตัดสิน
เหยื่ออาชญากรรมต้องการได้รับการคุ้มครองในฐานะ
พยานหลักฐานในชั้นของการสืบสวนสอบสวนและชั้น
ของการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และการคุ้มครอง
สิทธิของเหยื่ออาชญากรรมภายหลังการดำเนิน
กระบวนการยุติธรรมในลักษณะของการแจ้งความ
เคลื่อนไหวของผู้ต้องขังให้ผู้เสียหายทราบ

3. บทบัญญัติหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ เหยื่ออาชญากรรมในประเทศไทย

สำหรับบทบัญญัติหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ
เหยื่ออาชญากรรมโดยตรงนั้นสรุปผล สรุปจะสรุป
(2552) ระบุว่ามีการเคลื่อนไหวเพื่อให้มีการตรา
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรม
มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 โดยกระทรวงยุติธรรมซึ่ง
ขณะนั้นยังทำหน้าที่เป็นหน่วยธุรการของศาลยุติธรรมได้
เสนอพระราชบัญญัติกองทุนเงินชดเชยผู้เสียหายจาก
อาชญากรรมและผู้ถูกดำเนินคดีอาญา พ.ศ. เมื่อ
ประชุมร่วมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตกลงใน
หลักการกำหนดให้เงินกองทุนมาจากเงินค่าปรับใน
คดีอาญาจากศาลทั่วราชอาณาจักรในปีงบประมาณที่
ผ่านมาที่กระทรวงการคลังจัดสรรมาให้ในอัตราร้อยละ
50 ซึ่งแนวคิดนี้ไม่ได้รับความเห็นชอบ

อย่างไรก็ตามเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ซึ่งถือเป็นรัฐธรรมนูญ
ฉบับประชาชนฉบับแรกของประเทศไทยจึงได้มีการ
ปรับแก้ไขชื่อพระราชบัญญัติให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ
ซึ่งอภิรักษ์ ทิมวงศ์ (2544) ได้อธิบายว่ารัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญใน
การรับรองสถานภาพของเหยื่ออาชญากรรมในแง่ของ
สิทธิตามกฎหมายที่ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรม ซึ่งถือเป็น
จุดเปลี่ยนสำคัญเกี่ยวกับการรับรองสิทธิของเหยื่อ

อาชญากรรมที่ได้ให้ความคุ้มครองแก่เหยื่ออาชญากรรม หรือผู้เสียหายโดยบัญญัติถึงสิทธิของผู้เสียหายไว้ใน มาตรา 241¹ มาตรา 245² และมาตรา 244³ เป็นกรณีที่ ผู้เสียหายเป็นพยาน ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวได้นำไปสู่การ ตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ซึ่งก่อน หน้าที่จะมีการตราพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ประเทศไทย ยังไม่เคยมีกฎหมายที่ให้คุ้มครองเหยื่ออาชญากรรม ในเรื่องค่าเสียหายอันเกิดแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ และ ทรัพย์สินโดยตรง ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม จะต้องดำเนินการฟ้องร้องเอาจากอาชญากร หรือผู้ที่ต้อง รับผิดชอบร่วมกับอาชญากรตามหลักกฎหมายแพ่งใน เรื่องของการละเมิด เช่น บิดา มารดา กรณีผู้กระทำผิด เป็นผู้เยาว์ หรือนายจ้าง กรณีลูกจ้างกระทำผิด โดย สามารถฟ้องร้องได้ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา

สำหรับเหยื่ออาชญากรรมที่ได้รับการคุ้มครอง ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนเหยื่อและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 นั้น ได้

¹ มาตรา 241 ในคดีอาญาผู้ต้องหาหรือจำเลยยอมมีสิทธิได้รับการ สอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม ในชั้นสอบสวน ผู้ต้องหาหรือจำเลยให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตน ไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้

ผู้เสียหาย หรือจำเลยในคดีอาญา ย่อมมีสิทธิตรวจหรือคัด สำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การ ของตน เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ทั้งนี้ ตามที่ กฎหมายบัญญัติ

ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องแล้ว ผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือผู้มีส่วนได้เสียย่อมมีสิทธิขอทราบสรุป พยานหลักฐานพร้อมความเห็นของพนักงานสอบสวนและพนักงาน อัยการในการสั่งคดี ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

² มาตรา 245 บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความ คุ้มครองการปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควร จากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลใดได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือแก่ร่างกาย หรือ จิตใจเนื่องจากการทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วน เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความ เสียหายโดยทางอื่น บุคคลนั้น หรือทายาทย่อมมีสิทธิได้รับความ ช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

³ มาตรา 244 บุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสมและค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ระบุว่า ผู้เสียหายจะต้องเป็นบุคคลซึ่งได้รับความเสียหาย ถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจเนื่องจากการกระทำ ความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกั การทำความผิดนั้นและจะต้องได้รับความเสียหายที่ เกิดขึ้นจริง ส่วนจำเลยนั้นจะต้องเป็นบุคคลซึ่งถูกฟ้องต่อ ศาลว่าได้กระทำความผิดอาญา

นอกจากนี้สุรพล ศุขอัจะสกุล (2552) ระบุว่า นอกจากมาตรการตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทน ผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยใน คดีอาญา พ.ศ. 2544 ที่กำหนดจำนวนค่าตอบแทนแก่ ผู้เสียหายและค่าทดแทนแก่จำเลยถือเป็นเพียงส่วนหนึ่ง ของการคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรมและเหยื่อ กระบวนการยุติธรรมดังกล่าวแล้วยังมีพระราชบัญญัติที่ ถือว่าเป็นการคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรมอีกฉบับหนึ่ง ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ.2546 ซึ่งใน มาตรา 3 กำหนดนิยามว่า “พยาน” หมายความว่า พยานบุคคลซึ่งจะมาให้หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงาน ผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวน คดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลใน การดำเนินคดีอาญา รวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษ แต่มิได้ หมายความว่ารวมถึงจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน ซึ่งใน การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัตินี้ในกรณี มาตรการทั่วไปเกิดขึ้นเมื่อพยานอาจไม่ได้รับความ ปลอดภัยและผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องร้องขอซึ่งในการ ดำเนินการคุ้มครองต้องได้รับความยินยอมจากพยาน ด้วย ซึ่งการคุ้มครองให้พยานได้รับความปลอดภัยนี้ให้ รวมถึงการจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย เว้นแต่ พยานจะไม่ให้ความยินยอมและการปกปิดมิให้มีการ เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่ สามารถระบุตัวพยานได้ ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมแก่ สถานะและสภาพของพยานและลักษณะของคดีอาญาที่ เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ให้นำไปใช้กับสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานอาจ ไม่ได้รับความปลอดภัยและพยานได้ร้องขอด้วย ส่วนผู้ที่ ร้องขอได้นั้นได้แก่ พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มี อำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยาน

แล้วแต่กรณี ส่วนมาตรการพิเศษ อันได้แก่ การย้ายที่อยู่ หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม การจ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพยานเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอาจขอขยายระยะเวลาครั้งละไม่เกินสามเดือน แต่ไม่เกินสองปี การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยาน รวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยานด้วย การดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรม หรือดำเนินการใดเพื่อให้พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามที่เหมาะสม การช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ การดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น การดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร ให้ใช้กับคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด การฟอกเงิน ป้องกันปราบปรามการทุจริต สุลกากร ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง ความผิดเกี่ยวกับเพศ เช่น ป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างต่ำสิบปีขึ้นไปและคดีที่สำนักงานคุ้มครองพยาน กระทรวงยุติธรรมเห็นสมควรนอกจากนี้ยังกำหนดให้มีค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยานตามที่จำเป็นและสมควรอีกด้วย รวมทั้งมีบทกำหนดโทษทั้งจำคุกและปรับที่ค่อนข้างสูงหากมีการเปิดเผยความลับเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานไว้เช่นกัน ซึ่งการคุ้มครองพยานดังกล่าวถือเป็นมาตรการที่สำคัญในการคุ้มครองเหยื่อ โดยเฉพาะพยานที่เป็นผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยตรงส่วนเหยื่อทางอ้อม ได้แก่บิดามารดา ฯลฯ ของผู้เสียหายก็ได้รับการคุ้มครองด้วย

จากข้อมูลที่น่าเสนอข้างต้นจะเห็นได้ว่ากลไกการคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรมนั้นมุ่งเน้นการคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรมในส่วนของการคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเท่านั้น ซึ่งการคุ้มครองดังกล่าวครอบคลุมถึงการคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในลักษณะของการช่วยเหลือ

ทางด้านจิตใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้เสียหาย การคุ้มครองสิทธิเหยื่ออาชญากรรมระหว่างดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีซึ่งเหยื่ออาชญากรรมต้องการได้รับการคุ้มครองในฐานะพยานหลักฐานในชั้นของการสืบสวนสอบสวนและชั้นของการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสมและการคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมภายหลังการดำเนินกระบวนการยุติธรรมในลักษณะของการแจ้งความเคลื่อนไหวของผู้ต้องขังให้ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมได้รับทราบ

4. บทบัญญัติหรือข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมกับการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนไทย

จากการศึกษาพบว่าประเด็นที่น่ากังวลใจเกี่ยวกับกลไกการคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมซึ่งมุ่งเน้นการคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรมในส่วนของการคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมโดยหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเท่านั้น แต่ยังไม่มีความหมายหรือบทบัญญัติที่คุ้มครองเหยื่ออาชญากรรมจากการถูกละเมิดของสื่อมวลชนโดยพบว่ามีเพียงข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. 2541 เท่านั้นที่ได้ออกข้อบังคับซึ่งมีเนื้อหาบางส่วนเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เช่น

“ข้อ 15 ในการเสนอข่าวหรือภาพใดๆ หนังสือพิมพ์จะต้องคำนึง มิให้ล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่ตกเป็นข่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องให้ความคุ้มครองอย่างเคร่งครัดต่อสิทธิมนุษยชนของเด็ก สตรีและผู้ด้อยโอกาส ในการเสนอข่าวตามวรรคแรก ต้องไม่เป็นการซ้ำเติมความทุกข์หรือโศกนาฏกรรมอันเกิดแก่เด็ก สตรีและผู้ด้อยโอกาสนั้นไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง”

“ข้อ 17 หนังสือพิมพ์จะต้องไม่เสนอภาพข่าวที่อุจาด ลามกอนาจาร หรือน่าหวาดเสียวโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของสาธารณชนอย่างถ่วง”

อย่างไรก็ตามแม้จะมีข้อบังคับที่ได้มีการตราไว้อย่างชัดเจน แต่ก็ไม่ได้มีบทลงโทษที่เป็นรูปธรรมชัดเจนต่อหนังสือพิมพ์ที่มีการนำเสนอข่าวในลักษณะที่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของเหยื่ออาชญากรรม ทำให้หนังสือพิมพ์บางฉบับ

ยังคงมีการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับเหยื่ออาชญากรรมซึ่งตกเป็นข่าวในลักษณะที่อาจถือได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของเหยื่ออาชญากรรมหรือบุคคลรอบข้างโดยประเด็นที่พบว่ายังคงมีการละเมิดอยู่ได้แก่ การนำภาพถ่ายของเหยื่ออาชญากรรมมานำเสนอในลักษณะที่อาจทำให้กระทบต่อความรู้สึกของครอบครัวเหยื่ออาชญากรรม การบรรยายลักษณะของศพซึ่งเป็นเหยื่ออาชญากรรมในลักษณะที่เกินเลยจนทำให้ผู้อ่านมีความรู้สึกสยดสยองหดหู่หรือการบรรยายสภาพของอวัยวะพึงสงวนในร่างกายที่ทำให้เหยื่ออาชญากรรมเกิดความอับอายได้ การระบุชื่อ - สกุล จริงและที่อยู่ของเหยื่ออาชญากรรม การให้ฉายาผู้ที่เหยื่ออาชญากรรมในลักษณะที่ทำให้คนอ่านมองเหยื่ออาชญากรรมในภาพลบ การบรรยายขั้นตอนการลงมือทำร้ายเหยื่ออาชญากรรมอย่างละเอียด การสันนิษฐานสาเหตุการเสียชีวิตหรือถูกทำร้ายจนเสียชีวิตของเหยื่ออาชญากรรมในลักษณะที่ทำให้คนอ่านเข้าใจว่าเหยื่ออาชญากรรมเป็นต้นเหตุของอาชญากรรมต่างๆ ที่เหยื่ออาชญากรรมไม่มีโอกาสชี้แจงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เป็นต้น

5. บทสรุปสังเขป

จากการนำเสนอบทบัญญัติหรือข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมเป็นสิ่งที่ได้รับการรับรองทั้งในระดับสากลและในระดับประเทศ แต่ในประเทศไทยนั้นสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมที่มีการคุ้มครองอย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุดก็คือ การคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีการกำหนดบทลงโทษหรือการชดเชยค่าเสียหายไว้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมจากการนำเสนอข่าวของสื่อสารมวลชนนั้น แม้จะมีการกำหนดข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมของวิชาชีพหนังสือพิมพ์เพื่อป้องกันการนำเสนอข่าวในลักษณะของการละเมิดสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้ที่ตกเป็นข่าวก็ตาม แต่ไม่มีการกำหนดบทลงโทษหรือการชดเชยค่าเสียหายสำหรับสื่อมวลชน หรือหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าวในลักษณะของการละเมิดสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งแตกต่างจากประเทศในยุโรปและอเมริกาที่มีการคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรมจากการละเมิดของสื่อมวลชนไว้อย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตามจากผลการศึกษาที่ค้นพบในครั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีมาตรการหรือมีการตราบทบัญญัติที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางในการลงโทษกรณีที่มีสื่อมวลชนมีการฝ่าฝืนหรือมีการละเมิดสิทธิของผู้เป็นข่าว อีกทั้งจำเป็นต้องสร้างความตระหนักในการรับผิดชอบต่อสังคมของสื่อมวลชน ดังที่กรีกาญจน์ ไคนุ่นนา (2554: 192) กล่าวไว้คือสื่อมวลชนพึงตระหนักเสมอว่ากระบวนการสื่อข่าวนั้นไม่ได้จบเพียงการเขียนและรายงานข่าวไปยังองค์กรต้นสังกัดเท่านั้น แต่การรับฟังเสียงสะท้อนจากแหล่งข่าว และผู้รับสารก็ถือเป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการสื่อข่าวด้วย เพราะจะทำให้ผู้สื่อข่าวได้กลับมาทบทวนความบกพร่องของตนเอง เพื่อพัฒนาวิชาชีพของผู้สื่อข่าวให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. 2551. **สังคมวิทยาอาชญากรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรีกาญจน์ ไคนุ่นนา. 2554. “แนวปฏิบัติสำหรับการสื่อข่าวภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบ”. **วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**, ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน.
- สุรพล ศุขอัจจะสกุล. 2552. ‘กรอบแนวคิดและทบทวนวรรณกรรม การคุ้มครอง “เหยื่อ” ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา’ ใน จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย และกลมทิพย์ คติการ (บรรณาธิการ). **การคุ้มครองเหยื่อในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา**. นนทบุรี: คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย.
- อัมณพ ชูบำรุง และ อนุชา เลิศโตมรสกุล. 2555. **อาชญากรรมและอาญาวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภिरักษ์ ทิมวงศ์, 2544. **สิทธิของเหยื่ออาชญากรรมในกฎหมายระหว่างประเทศ: ผลกระทบต่อประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.